राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड ऐन, २०४८

लालमोहर र प्रकाशन मिति

२०४९।१।१७

संशोधन गर्ने ऐन

केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०५५

२०४४।१०।७

२०४९ सालको ऐन नं. ६

राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्डको स्थापना र व्यवस्था गर्न बनेको ऐन

<u>प्रस्तावना</u> : सरकारी तथा निजी क्षेत्रको दुग्ध उत्पादन सम्बन्धी कार्यक्रमहरु बीच सामञ्जस्य ल्याई जनसहभागिताको आधारमा देशभित्रै बढी दूध उत्पादन गरी सर्वसाधारण जनताको स्वास्थ्य सुविधा कायम राख्न राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्डको स्थापना र व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

श्री <u>प्र महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेव</u>को शासनकालको एक्काइसौं वर्षमा संसदले यो ऐन बनाएको छ ।

- 9. <u>संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ</u> : (9) यस ऐनको नाम "राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड ऐन, २०४८" रहेको छ ।
 - (२) यो ऐन त्रुन्त प्रारम्भ हुनेछ।
- २. <u>परिभाषा</u> : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा ,-
 - (क) "बोर्ड" भन्नाले दफा ३ बमोजिम स्थापना भएको राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड सम्भानु पर्छ ।
 - (ख) "समिति" भन्नाले दफा ७ बमोजिम गठन भएको कार्यकारी समिति सम्भन् पर्छ।
 - (ग) "अध्यक्ष" भन्नाले समितिको अध्यक्ष सम्भानु पर्छ ।
 - (घ) "सदस्य" भन्नाले समितिको सदस्य सम्भन् पर्छ र सो शब्दले समितिको अध्यक्ष, उपाध्यक्ष तथा सदस्य-सचिव समेतलाई जनाउनेछ ।
 - (ङ) "कार्यकारी निर्देशक" भन्नाले दफा १३ बमोजिम नियुक्त भएको वा तोकिएको कार्यकारी निर्देशक सम्भन पर्छ ।
 - (च) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको विनियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्भन् पर्छ ।

- ३. <u>बोर्डको स्थापना</u> : (१) राष्ट्रिय स्तरमा दुग्ध व्यवसाय सम्बन्धी नीति निर्माण तथा तत्सम्बन्धी विकास योजना तर्जुमा गरी निजी क्षेत्र र सरकारी क्षेत्रको बीच सामञ्जस्य ल्याई दुग्ध उत्पादन पेशालाई बढी सवल तुल्याउन राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्डको स्थापना गरिएकोछ ।
 - (२) बोर्डको कार्यालय काठमाडौं उपत्यकामा रहनेछ ।
- ४. <u>बोर्ड संगठित संस्था हुने</u> : (१) बोर्ड अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला एक स्वशासित र संगठित संस्था हुनेछ ।
 - (२) बोर्डको काम कारवाहीका निमित्त आफ्नो एउटा छुट्टै छाप हुनेछ ।
 - (३) बोर्डले व्यक्ति सरह चल अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न, बेचबिखन गर्न वा अन्य किसिमले व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
 - (४) बोर्डले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट नालिस उजुर गर्न र बोर्ड उपर पिन सोही नामबाट नालिस उजुर लाग्न सक्नेछ ।
- ५. बोर्डको उद्देश्य : बोर्डको उद्देश्य देहाय बमोजिम हुनेछ:-
 - (क) राष्ट्रिय स्तरमा दुग्ध व्यवसाय सम्बन्धी नीति निर्माण र तत्सम्बन्धी विकास योजना तर्ज्माको लागि नेपाल सरकारलाई आवश्यक सहयोग प्ऱ्याउने ।
 - (ख) दुग्ध उद्योगको विकास गर्ने, गराउने ।
 - (ग) दुग्ध विकासको लागि पशु विकास र पशु स्वास्थ्य क्षेत्रमा देखा परेका समस्याहरुको निराकरणका उपायहरु पत्ता लगाउने ।
 - (घ) देशिभित्रका सम्पूर्ण निजी र सरकारी क्षेत्रका दुग्ध व्यवसायीहरु बीच सामञ्जस्य स्थापना गर्ने, गराउने ।
 - (ङ) दुग्ध विकास सम्बन्धी उच्चस्तरीय अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्ने, गराउने ।
 - (च) पशुचरनको प्रबन्ध गर्ने, गराउने ।
- ६. बोर्डको काम, कर्तव्य र अधिकार : बोर्डको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-
 - (क) दूध तथा दुग्ध पदार्थहरु र पशु आहाराको उत्पादन एवं प्रवर्द्धनको लागि आवश्यक हुने पदार्थहरुको आयात तथा उत्पादित दूध तथा दुग्ध पदार्थहरु र पशु आहाराको निर्यात सम्बन्धी नीति तर्जुमा गरी नेपाल सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने र पारित नीति कार्यान्वयन गर्ने, गराउने।
 - (ख) दूधको मूल्य निर्धारण गर्ने नीति तर्जुमा गरी नेपाल सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने ।

- (ग) दुग्ध व्यवसाय सम्बन्धमा उत्पादक तथा उपभोक्ताहरुको हितको लागि नेपाल सरकारलाईआवश्यक स्भाव दिने ।
- (घ) सहकारीको माध्यमबाट दुग्ध व्यवसायको विकास गर्न प्रोत्साहन गर्ने, गराउने ।
- (ङ) द्ग्ध उद्योगहरुको दर्ता गर्ने, गराउने ।
- (च) दुग्ध उद्योगको लागि आवश्यक स्वदेशी तथा विदेशी सहायता, अनुदान तथा ऋणको व्यवस्था तथा परिचालन गर्ने, गराउने ।
- (छ) दुग्ध उद्योगको स्थापना, सुधार, प्रवर्द्धन तथा संरक्षण गर्न प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गर्ने,गराउने ।
- (ज) द्ग्ध व्यवसाय सम्बन्धी कार्यक्रमहरुको अन्गमन, मूल्यांकन तथा समीक्षा गर्ने, गराउने ।
- (भ्र) दुग्ध उद्योग सम्बन्धी अन्य आवश्यक कार्य गर्ने, गराउने ।
- ७. **कार्यकारी समितिको गठन** : (१) बोर्डको कार्य सञ्चालनको निमित्त देहाय बमोजिमको एउटा कार्यकारी समिति हुनेछ:-
 - माननीय कृषिमन्त्री (**क**) - अध्यक्ष सचिव, कृषि मन्त्रालय **(ख**) - उपाध्यक्ष अध्यक्ष, राष्ट्रिय सहकारी विकास बोर्ड - सदस्य **(ग)** केन्द्रीय दुग्ध उत्पादक कृषक सहकारी संघबाट (**घ**) निर्वाचित २ जना प्रतिनिधि - सदस्य निजी द्ग्ध व्यवसायी संघबाट निर्वाचित २ जना प्रतिनिधि- सदस्य (इ.) उपभोक्ता संघबाट निर्वाचित २ जना प्रतिनिधि - सदस्य **(**च) द्ग्ध विकाससंग सम्बन्धित विषयका विशेषज्ञहरु (छ्र)
 - मध्येबाट अध्यक्षद्वारा मनोनीत २ जना सदस्य
 - (ज) सहसचिव, उद्योग मन्त्रालय सदस्य
 - (ङ) सहसचिव, अर्थ मन्त्रालय सदस्य
 - (ञ) महाप्रवन्धक, दुग्ध विकास संस्थान सदस्य
 - (ट) कार्यकारी निर्देशक, राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड सदस्य-सचिव
 - (२) नेपाल सरकारले आवश्यक देखेमा नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी समितिका सदस्यहरुमा आवश्यक थपघट वा हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

- (३) उपदफा (१) को खण्ड (घ), (ङ), (च) र (छ) बमोजिमका सदस्यहरुको पदाविध दुई वर्षको हुनेछ र निजहरु पुन: मनोनीत वा निर्वाचित हुन सक्ने छन्।
- सिमितिको बैठक : (१) सिमितिको बैठक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।
 - (२) सिमितिको सम्पूर्ण सदस्य संख्याको किम्तमा पचास प्रतिशत सदस्य उपस्थित भएमा सिमितिको बैठकको लागि गणपूरक संख्या प्गेको मानिनेछ ।
 - (३) सिमितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ र अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले गर्नेछ । अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष दुबैको अनुपस्थितिमा सदस्यहरुले आफूमध्येबाट छानेको व्यक्तिले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।
 - (४) समितिको निर्णय सदस्य-सचिवद्वारा प्रमाणित गरिनेछ ।
 - (५) सिमितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कुराहरु सिमिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।
- ९. सिमितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : (१) यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको विनियमको अधीनमा रही बोर्डले गर्नु पर्ने सम्पूर्ण काम कारवाही गर्नु, अधिकारहरुको प्रयोग तथा कर्तव्यको पालन गर्न् सिमितिको कर्तव्य हुनेछ ।
 - (२) सिमितिले आफ्नो अधिकार आवश्यकता अनुसार अध्यक्ष, सदस्य, सदस्य-सिचव वा बोर्डको क्नै अधिकृतलाई स्म्पन सक्नेछ ।
- 90. <u>उपसमिति गठन गर्न सक्ने</u> : (१) समितिले आफ्नो कार्य सञ्चालनको लागि आवश्यकता अनुसार उपसमितिहरु गठन गर्न सक्नेछ ।
 - (२) उपसमितिहरुको काम, कर्तव्य, अधिकार, कार्यक्षेत्र तथा कार्यविधि समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।
- 99. बोर्डको कोष : (9) बोर्डको एउटा छुट्टै कोष हुनेछ ।
 - (२) बोर्डको कोषमा देहायका रकमहरु रहनेछन्:-
 - (क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त अन्दान रकम,
 - (ख) कुनै विदेशी सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरुबाट प्राप्त हुने अनुदान रकम.
 - (ग) दुग्ध उद्योग सम्बन्धी अनुसन्धान कार्य वा परामर्श सेवा उपलब्ध गरे गराए बापत प्राप्त हुने रकम,
 - (घ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम।

- (३) विदेशी सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरुबाट अनुदान लिंदा नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिन् पर्नेछ ।
- (४) बोर्डलाई प्राप्त हुने सबै रकम नेपालिभत्रको कुनै बैंकमा खाता खोली जम्मा गरिनेछ ।
 - (५) बोर्डद्वारा गर्नु पर्ने सबै खर्चहरु उपदफा (१) बमोजिमको कोषबाट व्यहोरिनेछ।
- १२. लेखा र लेखापरीक्षण :(१) बोर्डको आय व्ययको लेखा नेपाल सरकारले अपनाएको तरिका बमोजिम राखिनेछ ।
 - (२) बोर्डको लेखापरीक्षण महालेखा परीक्षकद्वारा हुनेछ ।
- १३. कार्यकारी निर्देशक :(१) बोर्डको प्रशासकीय प्रमुखको रुपमा एकजना कार्यकारी निर्देशक रहनेछ ।
 - (२) नेपाल सरकारले कार्यकारी निर्देशक पदमा उपयुक्त व्यक्तिलाई नियुक्त गर्न वा तोक्न सक्नेछ ।
 - (३) कार्यकारी निर्देशकको पदाविध चार वर्षको हुनेछ र निज पुन: बढीमा चार वर्षको लागि नियुक्त हुन वा तोकिन सक्नेछ ।
 - (४) कार्यकारी निर्देशकको ⁺काम, कर्तव्य र अधिकार र पारिश्रमिक सेवाको शर्त तथा सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
- १४. <u>बोर्डको कर्मचारी</u> : (१) बोर्डको कार्य सञ्चालनको निमित्त बोर्डले आवश्यक कर्मचारीहरु नियम अनुसार नियुक्त गर्नेछ ।
 - (२) उपदफा (९) बमोजिम नियुक्त कर्मचारीहरुको पारिश्रमिक, सेवाको शर्त तथा सुविधा बोर्डले तोके बमोजिम हुनेछ ।
- १५. नेपाल सरकार समक्ष प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने : बोर्डले आफूले गरेको कामको वार्षिक प्रतिवेदन प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको छ महीनाभित्र नेपाल सरकार समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।
- १६. नेपाल सरकारले निर्देशन दिन सक्ने : नेपाल सरकारले बोर्डलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्ने छ र त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्न् बोर्डको कर्तव्य हुनेछ ।
- 9७. <u>नेपाल सरकारसंग सम्पर्क</u> : बोर्डले नेपाल सरकारसंग सम्पर्क राख्दा कृषि मन्त्रालय मार्फत राख्नु पर्नेछ ।
- १८. <u>बोर्डको विघटन</u> : (१) कुनै मनासिव कारणबाट बोर्डलाई खारेज गर्ने गरी नेपाल सरकारले निर्णय गरेमा बोर्ड विघटन हुनेछ ।

[🛨] केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन २०५५ द्वारा थप ।

- (२) उपदफा (१) बमोजिम बोर्ड विघटन भएमा बोर्डको हक र दायित्व नेपाल सरकारमा सर्नेछ ।
- 9९. विनियम बनाउने अधिकार : यो ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न बोर्डले नेपाल सरकारको स्वीकृति लिई आवश्यक विनियमहरु बनाउन सक्नेछ ।

द्रष्टव्य :- केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६३ बमोजिम रूपान्तर भएका शब्दहरू:-

[&]quot;श्री ५ को सरकार" भन्ने शब्दको सट्टा "नेपाल सरकार"।